

Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“

ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ПРЕДЕЛОМ ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА“ ЗА 2018. ГОДИНУ

Палић, новембар 2017. године

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 353-02-1126/2017-04
Датум: 20.2.2018. године
Немањина 22-26
Београд

А3F
28.02. R.

Министарство заштите животне средине, в.д. помоћника министра Јасмина Јовић по Решењу о овлашћењу број 021-01-5/11/2017-09 од 11.12.2017. године, на основу члана 54. став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/16) и члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10 и 99/14), даје

САГЛАСНОСТ

на

Програм управљања
Пределом изузетних одлика „Суботичка пешчара” за 2018. годину

Образложење

Јавно предузеће „Палић Лудаш”, Палић, коме је чланом 8. Уредбе о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара” („Службени гласник РС”, бр. 127/03 и 113/04) поверено управљање тим заштићеним подручјем, доставило је 17.11.2017. године, Министарству заштите животне средине Програм управљања Пределом изузетних одлика „Суботичка пешчара” за 2018. годину на сагласност (у даљем тексту: Програм управљања). Одлуку о усвајању Програма управљања донео је Надзорни одбор Јавног предузећа „Палић Лудаш”, Палић, на XXVIII седници, одржаној 14. 11. 2017. године.

У складу са сугестијама датим од стране Министарства заштите животне средине, 14.2.2018. године достављен је коригован Програм управљања, на који Министарство заштите животне средине даје сагласност.

На Програм управљања дата је сагласност, имајући у виду да исти садржи приоритетне задатке, организационе и материјално-финансијске претпоставке и елементе за обављање послова управљања, односно циљеве заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање, детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја, приказ конкретних послова на изради и доношењу управљачких докумената, приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава, а у складу са Законом о заштити природе, Уредбом о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара”, Плана управљања за период 2011-2020. године и Решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (број 03-3051/3 од 23.11.2017. године).

Ова сагласност саставни је део Програма управљања Пределом изузетних одлика „Суботичка пешчара” за 2018. годину.

Достављено:

ЈП „Палић-Лудаш”, Кањишки пут 17а, Палић
Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Сектор за инспекцијске послове,
Бул. М.Пупина 16, Нови Сад,
- Архива

В.Д. ПОМОЋНИКА МИНИСТРА

Јасмина Јовић

I УВОД

Основ за израду овог програма је Уредба о заштити предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Службени гласник РС“ бр. 127/2003, 113/2004), а у складу са Законом о заштити природе, члан 54. и План управљања Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр. 353-02-2886/2011-03 и Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број 03 – 450/2010.), као и Решење о условима заштите природе за израду Годишњег програма управљања заштићеним подручјем Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ за 2018. годину (Решење број: 03-3051/3 од 23.11.2017. године).

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Главни циљеви и задаци оквирно су одређени Планом управљања ПИО „Суботичка пешчара“ 2011 – 2020. и до сада реализованим активностима датим у Извештајима о остварењу програма управљања ПИО „Суботичка пешчара“ претходних година почев од 2011. године.

- Континуирано развијање и унапређивање чуварске службе, базе података и презентације заштићеног подручја.
Наставак развоја и унапређења рада службе кроз додатне едукације чувара од стране стручне службе (чувари поседују потврду о положеном стручном испиту, у складу са Правилником о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014). Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања. Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко – и етно – туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе уз даље уређивање Визиторског центра Лудаш, као централног места за посетиоце за сва заштићена подручја којима управљамо.
- Спровођење приоритетних мера активне заштите природе (сузбијање инвазивних врста – *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia* и зарастања чистина) кроз наставак досадашњих пројеката ревитализације и реинтродукције – локалитет *Крчевине*, *долина Куреша*, *хранилиште* за грабљивице), кроз рад чуварске и стручне службе; мере активне заштите угрожених врста - птице - орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), црна рода (*Ciconia nigra*), еја ливадарка (*Circus pygargus*), мишар (*Buteo buteo*), гавран (*Corvus cornix*), орао крсташ (*Aquila heliaca*), црни орао (*Aquila clanga*), модроврана (*Coracias garrulus*), слепо куче (*Nannospalax leucodon*), шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), мочварни мравник (*Phengaris teleius*), кроз рад чуварске и стручне службе и кроз сарадњу на пројектима са Покрајинским заводом за заштиту природе и Удружењем љубитеља природе „Riparia” и појединим истраживачима).
- Наставак и проширење пројекта ревитализације кроз рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију редовним кошењем или испашом – стимулација традиционалних видови коришћења (парцеле у I и II степену заштите).
- Континуирани рад на усклађивању начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема кроз сарадњу са корисником шума – ЈП „Војводинашуме“ на спровођењу услова заштите природе у активностима коришћења и гајења шума.
- Смањивање директног антропогеног притиска (појачана контрола кретања и активности у заштићеном подручју у I и II степену на локалитетима *Јасеновачка шума* и *Тресетиште*) кроз појачан стални надзор чуварске службе и одржавање ознака о забрани приступа, а у оквиру рада чуварске службе.
- Наставак едукације локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности, кроз организовање активности на кошењу и крчењу чистина.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

A. 1.1. Чување

Чување и надзор у Пределу изузетних одлика „Суботичка пешчара“ се у континуитету спроводи у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Активности спроводи четири чувара који су организована у јединствену чуварску службу управљача (свим чуварима је у службеној легитимацији, у рубрици „напомена“ наведено да су чувари и у ПИО „Суботичка пешчара“).

Наша чуварска служба сарађује са осталим корисницима простора и у координацији је са њиховим чуварским службама:

- Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица (6 извршилаца лугара и ловочувара)

Чувари заштићеног подручја надгледају спровођење режима заштите (контролишу на терену забрану приступа локалитетима у првом степену заштите, контролишу промену намене на парцелама – нпр. узоравање ливада, спречавају крађе заштићених врста биљака и животиња, криволов и крађу дрвета у сарадњи са Шумском управом, а у складу са чланом 110. Закона о заштити природе), намену и коришћење површина од стране свих корисника простора, као и посетилаца са акцентом на надзор поштовања услова заштите природе. Чувари ће кроз теренски дневник и даље да извештавају о свим променама, као и о предузетим радњама (прекид или забрана радова, налог за довођење у претходно стање, комуникација са корисницима). Стручна служба и даље прати стање, подноси пријаве инспекцији или судији за прекршаје и координира праћење поштовања услова заштите природе. И током 2018. године ће се наставити даља стандардизација ових послова.

Чувари на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ – су Ото Секереш – има Јединствени регистарски број чувара 0011 (број уверења и датум издавања уверења: 152-02-305/2015-17 од 06.07.2015.) и Саша Вујић – Јединствени регистарски број чувара 0324 (број уверења и датум издавања уверења: 152-02-93/2016-17 од 08.03.2016.). Чувари имају израђене службене легитимације чувара заштићеног подручја у складу са Правилником о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Чувар поседује службену одећу и обућу, са одговарајућим обележјима, у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 93/2015).

- Средства за бруто зараде чувара износе

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	1.181.479,00
Буџет јединице локалне самоуправе	223.624,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	71.746,00
Укупно	1.476.849,00

- Средства за остале трошкове чуварске службе (гориво, регистрације аута, радна одећа и обућа, опрема возило)

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи од обављања делатности	231.340,00
Укупно	231.340,00

Планирано је да у току 2018. године, стручна служба управљача континуирано ради на пословима управљања заштићеним подручјем кроз: израду Програма управљања за 2019. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2018. годину, израду пројеката мера активне заштите природе (Крчевине, Хранилиште, ревитализација станишта) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста (шафрањика, слепо куче), као и на програму реинтродукције врсте текуница - *Citellus citellus*.

- Средства за бруто зараде осталог особља запосленог код управљача

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	80.000,00
Буџет јединице локалне самоуправе	992.000,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	41.021,00
Укупно	1.113.021,00

1.2. Одржавање

Управљање отпадом

И током 2018. године су планиране уобичајене активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: код Тресетишта (двонедељном динамиком) и превоз смећа до сабирног центра који је лоциран на Палићу и где га даље преузима надлежна комунална служба. Ове активности (организовање, сакупљање и одношење) реализује чуварска служба током редовних обилазака терена и повремено, кроз организоване активности са локалним становништвом и удружењем планинара. Будући да се ово заштићено подручје граничи са Републиком Мађарском, тачније, Европском унијом и током 2017. године је евидентирана појава великог броја миграната. Континуирано присуство енормног броја људи на терену, гажење и одлагање отпада је изазвало велику штету на стаништима строго заштићених и заштићених врста (одложене огромне количине смећа, угажен терен). Штета се санира у континуитету и активности ће бити настављене и у 2018. години.

- Средства су намењена за трошкове сакупљања и одвожења отпада

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	240.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	60.000,00
Укупно	300.000,00

Одржавање постојећег мобилијара

И током 2018. године је планирана поправка (замена носача, лакирање, фарбање) едукативних табли, канти и осматрачница дуж едукативних стаза. То је континуална активности управљача, будући да се мобилијар уништава и пропада током година и да се едукативне и инфо – табле уништавају недељном динамиком и чешће.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00
Укупно	50.000,00

1.3. Обележавање

Обележавање је континуирана активност коју управљач реализује по важећим прописима, у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник Републике Србије”, број 30/92, 24/94 и 17/96), а током 2018. године се планира обнављање уништених ознака граница и табли на улазним тачкама у ПИО „Суботичка пешчара“, као и обнова табли забране приступа на деловима заштићеног подручја са режимом првог степена (које се стално оштећују или уклањају).

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	28.800,00
Сопствени приходи од обављања делатности	7.200,00
Укупно	36.000,00

Рад на развијању базе података (катастар, ГИС и др.)

Наставак развијања базе података – активност која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања кроз рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић-Лудаш”. Током 2018. године акценат ће бити стављен на унос и обраду података који се односе на станишта строго заштићених и заштићених врста; површине под инвазивним врстама, као и упоредну анализу података који се односе на дугогодишње пројекте. Конкретно, идеја је да сваки пројекат добије свог координатора у стручној и чуварској служби, који ће до краја године сакупити све податке и спровести упоредна истраживања у односу на успешност реализације пројекта. На тај начин ће се видети тренд, тачније, колико су ефикасне активности на мерама активне заштите природе (станишта и таксона). С обзиром да је управљач добро технички опремљен, неопходна је само додатна обука чуварске и стручне службе за рад у одговарајућим програмима (Q – GIS и други GIS – програми).

Поред овога, управљач ће наставити развој географског информационог система (ГИС) као до сада, кроз пројекат Града Суботица (ГИС СУБОТИЦА).

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно – историјским вредностима

- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица води податке о непокретним културним добрима и евидентираним добрима на подручју и прописао је мере за њихову заштиту. Према сазнањима Управљача током 2018. године Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица планира активности на извођењу археолошког рекогносцирања терена на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

3. Управљање природним ресурсима

1) Мониторинг – праћење стања

Током 2018. године ће се наставити сарадња са Националним парком „Кишкуншаг“ из Мађарске на успостављању униформног система мониторинга, кроз појачано праћење стања таксона

који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Као и на другим заштићеним подручјима којима управљамо, досадашњим активностима су утврђене значајне врсте које се налазе са обе стране границе, а направљен је и план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. Наша предложена листа за мониторинг представља списак од 7 биљних врста, 2 врсте инсекта, 1 представник риба, 4 водоземца, 1 врста гмизавца, 51 таксона птица и 11 таксона сисара, све је у складу и са *Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*. Врсте које су у континуитету праћене протеклих година су обухваћене наведеном листом.

Рбр.	Назив	Народни назив (српски)	Народни назив (мађарски)	IUCN
1	<i>Centaurea sadlerana</i>	зечина, козја брада, Седлеров различак	sedler imola	
2	<i>Astragalus dasyanthus</i>	вунасти козинац	gyapjas csüdfü	
3	<i>Cirsium brachycephalum</i>	краткоглавичаста паламида	kisfészku aszat	Least Concern - LC
4	<i>Colchicum arenarium</i>	мрзовац пешчарски	homoki kikerics	Least Concern - LC
5	<i>Dianthus diutinus</i>	пешчарски каранфил	tartós szegfü	Endangered B1 - EN
6	<i>Iris arenaria</i>	пешчарска перуника	homoki nősziorom	
7	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Шварценбергова боквица	erdélyi útifü	
Insecta				
1	<i>Lycaena dispar rutila</i>		nagy tűzlepke	
2	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	мочварни мравник	vérfü-hangyaboglárka	Near Threatened - NT
Ihtiofauna				
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	чиков	réti csík	Least Concern - LC
Batrahofauna				
1	<i>Hyla arborea</i>	гаталинка	zöld levelibéka	Least Concern - LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	жаба чешњача	barna ásóbéka	Least Concern - LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	шумска жаба	erdei béka	Least Concern - LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	подунавски мрмољак	dunai göte	Near Threatened - NT
Herpetofauna				
1	<i>Emys orbicularis</i>	барска корњача	mocsári teknős	Lower Risk/near threatened - LR/NT
Ornitofauna				
1	<i>Acrocephalus paludicola</i>	источни трстењак	csíkosfejű nádiposzáta	Vulnerable A2c - V
2	<i>Alauda arvensis</i>	пољска шева	mezei pacsirta	Least Concern - LC
3	<i>Alcedo atthis</i>	водомар	jégmadár	Least Concern - LC
4	<i>Anas (Spatula) querquedula</i>	грогодовац	böjti réce	Least Concern - LC
5	<i>Anthus campestris</i>	степска трепетљика	parlagi pityer	Least Concern - LC
6	<i>Ardea purpurea</i>	срвена чапља	vörös gém	Least Concern - LC
7	<i>Ardeola ralloides</i>	жута чапља	üstökös gém	Least Concern - LC
8	<i>Athene noctua</i>	кукумавка	kuvik	Least Concern - LC
9	<i>Aythya ferina</i>	риђоглава патка	barátréce	Least Concern - LC
10	<i>Aythya nyroca</i>	патка њорка	cigányréce	Near Threatened - NT
11	<i>Botaurus stellaris</i>	водени бик	bölmöbika	Least Concern - LC
12	<i>Caprimulgus europaeus</i>	легањ	európai lappantyú	Least Concern - LC
13	<i>Carduelis cannabina</i>	конопљарка	kenderike	Least Concern - LC
14	<i>Chlidonias hybrida</i>	белобрка чигра	fattyúszerkő	Least Concern - LC
15	<i>Chlidonias niger</i>	црна чигра	kormos szerkő	Least Concern - LC

16	<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	fehér gólya	Least Concern - LC
17	<i>Circus aeruginosus</i>	еја мочварица	barna rétihéja	Least Concern - LC
18	<i>Circus pygargus</i>	еја ливадарка	hamvas rétihéja	Least Concern - LC
19	<i>Coracias garrulus</i>	модроврана – златоврана	európai szalakóta	Near Threatened - NT
20	<i>Coturnix coturnix</i>	препелица	fürj	Least Concern - LC
21	<i>Crex crex</i>	прдавац	haris	Least Concern - LC
22	<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	vörös vércse	Least Concern - LC
23	<i>Galerida cristata</i>	ћубаста шева	búbospacsirta	Least Concern - LC
24	<i>Gallinago gallinago</i>	барска шљука	sárszalónka	Least Concern - LC
25	<i>Haliaeetus albicilla</i>	белорепан	rétisas	Least Concern - LC
26	<i>Hippolais pallida</i>	сиви вољић	halvány geze	Least Concern - LC
27	<i>Hirundo rustica</i>	сеоска ласта	füsti fecske	Least Concern - LC
28	<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	törpegém	Least Concern - LC
29	<i>Jynx torquilla</i>	вијоглава	nyaktekercs	Least Concern - LC
30	<i>Lanius collurio</i>	руси сврчак	tövisszúró gébics	Least Concern - LC
31	<i>Lanius minor</i>	сиви сврчак	kis őrgébics	Least Concern - LC
32	<i>Limosa limosa</i>	муљача	nagy goda	Near Threatened - NT
33	<i>Lullula arborea</i>	шумска шева	erdei pacsirta	Least Concern - LC
34	<i>Merops apiaster</i>	пчеларица	gyurgyalag	Least Concern - LC
35	<i>Miliaria calandra</i>	велика стрнадица	sordély	Least Concern - LC
36	<i>Muscicapa striata</i>	сива мухарица	szürke légykapó	Least Concern - LC
37	<i>Nycticorax nycticorax</i>	гак	bakcsó	Least Concern - LC
38	<i>Oenanthe oenanthe</i>	обична белогуза	hantmadár	Least Concern - LC
39	<i>Otus scops</i>	ћук	füleskuvik	Least Concern - LC
40	<i>Parus cristatus</i>	ћубаста сеница	búbos cinege	Least Concern - LC
41	<i>Perdix perdix</i>	јаребица	fogoly	Least Concern - LC
42	<i>Pernis apivorus</i>	осичар	darázsölyv	Least Concern - LC
43	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	обична црвенорепка	kerti rozsdafarkú	Least Concern - LC
44	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	шумски звиждак	sisegő füzike	Least Concern - LC
45	<i>Picus viridis</i>	зелена жуна	zöld küllő	Least Concern - LC
46	<i>Riparia riparia</i>	брегуница	partifecske	Least Concern - LC
47	<i>Streptopelia turtur</i>	грлица	vadgerle	Least Concern - LC
48	<i>Tringa totanus</i>	црвеноноги спрудник	piroslábú cankó	Least Concern - LC
49	<i>Tyto alba</i>	кукувија	gyöngybagoly	Least Concern - LC
50	<i>Upupa epops</i>	пупавац	búbos banka	Least Concern - LC
51	<i>Vanellus vanellus</i>	вивак	bíbic	Least Concern - LC
Teriofauna				
1	<i>Apodemus agrarius</i>	пругасти миш	pirókegér	Least Concern - LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	хрчак	mezei hörcsög	Least Concern - LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	јеж	európai sün	Least Concern - LC
4	<i>Felis silvestris</i>	дивља мачка	vadmacska	Least Concern - LC
5	<i>Lutra lutra</i>	видра	európai vidra	Near Threatened - NT
6	<i>Microtus arvalis</i>	волухарица	mezei pocok	Least Concern - LC
7	<i>Muscardinus avellanarius</i>	пух лешникар	mogyorós pele	Least Concern - LC
8	<i>Mustela eversmanii</i>	степски твор	molnárgörény	Least Concern - LC
9	<i>Mustela putorius</i>	мрки твор	közönséges görény	Least Concern - LC
10	<i>Nannospalax leucodon</i>	слепо куче	nyugati földikutya	Data Deficient - DD

11 *Plecotus austriacus*

љилићак

szürke hosszúfűlű-denevér

Least Concern - LC

Планира се и наставак мониторинга станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада. И у ПИО „Суботичка пешчара“ ће се наставити и праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*) – тренд распрострања у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Активности на праћењу стања обављају чувари приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима, у складу са условима заштите природе и извештајима о надзору Покрајинског завода за заштиту природе Нови Сад. Одређене податке о мониторингу, прикупљамо и од истраживача који раде на терену.

Сви прикупљени подаци се уносе у горе поменућу базу. И током ове године се планира уношење локација гнезђења птица, као и популација заштићених врста биљака ГПС уређајем.

На хранилишту за птице грабљивице се реализује мониторинг грабљивица недељном динамиком у периоду од октобра до марта месеца. Наведена активност ће бити настављена и током 2018. године. Будући да управљач поседује резултате из периода пре појаве мигрантске кризе и успостављања троструке металне оgrade са Мађарском (годишњи подаци од 2013. године у континуитету), током 2018. године ће се радити анализа присуства грабљивица у периоду пре и након успостављања оgrade и појаве већег броја људи у пограничном делу (како миграната, тако и полиције, возила, хеликоптера, дрoнова).

Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине је аплицирао на IPA програм прекограничне сарадње Мађарска – Србија у оквиру другог позива са пројектом „Nature Protection From Invasive Plant Species“ још крајем 2016. године. Пројекат обухвата активности и мониторинга инвазивних врста, анализе банке семена у земљишту, постављање мерних станица за мерење концентрације полена у ваздуху, механичко и хемијско сузбијање амброзије, едукативне активности и израду базе података инвазивних биљака на територији наших заштићених подручја. Активности су планиране на свим нашим заштићеним подручјима, као и на територији Националног парка „Кишкуншаг“, у Мађарској. Партнер Покрајинском секретаријату је Универзитет „Pallasz Athéné“ из Кечкемета. Као и код свих осталих међународних пројеката, припрема се ради готово годину – две године пре реализације пројекта. У периоду од краја 2016. године, до, такоређи, краја 2017. године, управљач је чекао на одговор, тачније на резултате – исход аплицирања. Крајем 2017. године, сазнали смо за позитивне резултате, тако да ће се пројекат реализовати током 2018. и 2019. године, како је и било у плану.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

2) Реинтродукција и реколонизација

И током 2018. године ће се наставити програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини”. Овај пројекат се реализује кроз сарадњу са Удружењем љубитеља природе „Рiparia” из Суботице и базира се на постављању дупљи за гнезђење поменуте врсте (*Coracias garrulus*). Број гнездећих парова модроврана и на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ је значајно повећан у последњих пет година. На основу добијених резултата, и постојећег искуства, управљач током године планира да припреми пројекте активне заштите и других заштићених и строго заштићених врста (сива ветрушка, мишар).

Наставиће се активности на *Хранилишту за птице грабљивице*. Наставиће се у континуитету праћење стања – евидентирање таксона који су примећени и који се хране на предметној локацији; праћење температуре и других физичких параметара. Чуvari, који обављају праћење стања у посебне формуларе уносе податке, који се после прикључују заједничкој бази. До сада су евидентирани све очекиване врсте птица. Храна животињског порекла се износи недељном динамиком. Током 2018. године ће се наставити са хватањем и маркирањем грабљивица вештачким маркерима у боји (прстеновима). И у 2018. години је планиран износ хране на хранилиште до краја марта и, од октобра месеца до краја године. Планирано је континуирано одржавање површине хранилишта (кошење, уклањање животињског отпада), као и одржавање самог објекта.

Током 2018. године је планиран наставак реализације пројекта – *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте *Spermophilus citellus* (текуница)*. По препоруци Покрајинског завода за заштиту природе, на одређеним локалитетима управљач реализује одржавање континуираним кошењем и испашом оваца и коза. Очекујемо да се за осам месеци могу успоставити одговарајућа станишта и услови за живот и формирање стабилне популације текуница. Очекујемо да ће већ у августу 2018. године бити могућа алокација угрожене популације. Управљач ће почетком године покренути процедуру добијања дозволе Министарства, услова заштите природе и друге неопходне документације за реализацију (ре)интродукције текунице и алокације са станишта у окружењу која су ван заштићеног подручја, а где је идентификовано присуство јединки ове врсте (локалитет код *Пачирске пруге*, део Y – коридора ауто – пута). Управљач кроз активности испаше овцама и козама на предметном локалитету више година уназад спроводи припрему терена за реинтродукцију текунице.

- Средства су намењена за трошкове припреме станишта за боравак текуница (бушење рупа, постављање ограда, доношење хране)

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	40.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	10.000,00
Укупно	50.000,00

3) Рекултивација

До сада на подручју није било активне рекултивације тршћака у депресијама. За 2018. годину управљач и даље планира да ради на припреми *Програма коришћења тршћака*, у ком ће бити обрађени и поједини локалитети овог заштићеног подручја. Управљач ни наредне године неће бити у могућности да изради наведени програм, будући да је Покрајински завод за заштиту природе условио израду планова и програма, израдом Правилника о режиму вода на целом подручју, што није надлежност управљача. Очекујемо да ће се током 2018. године формирати радна група састављена од стручњака надлежних институција и да ће наведени правилник бити донет. На основу добијених услова заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (Решење број:03-93/3 од: 06.03.2015.), који се одосе на управљање тршћацима за период 2015 - 2019 годину, стручна служба одређује локације и услове како се може сећи. Чуварска служба ће обављати организацију и надзор ових активности. Активности се одвијају према *Програму коришћења тршћака* усклађеним са условима заштите природе.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00
Укупно	50.000,00

4) Ревитализација и мере активне заштите природе

Током 2018. године, као и претходних година, ревитализација ће се одвијати на локалитетима станишта шафрањике, спровођењем мера активне заштите природе крчењем дрвенастог подраста (локалитет *Крчевине*). Планира се наставак активности на припреми нових површина за испашу. Испаша козама и оваца се реализује две године уназад, у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (Решење број: 3–1111/2 од 17.06.2016. године) и биће настављена и током 2018. године.

Ревитализација ће се наставити и у току 2018. године, конкретно, на местима где је пре више година уклоњен подраст багрема и других инвазивних алохтоних врста дрвећа. Стадо оваца и коза одржава поменуте површине и примећује се значајно побољшање у саставу вегетације. Надстрешница ће се поново поставити почетком године, а стадо ће се са локалитета „Мрестилиште“ у оквиру Парка природе „Палић“, превести на одговарајућу површину за испашу.

И током 2018. године се планира наставак прикупљања теренских података и припрема за израду програма ревитализације на подручјима запарложених њива, потез у II степену заштите, од Хранилишта до Тресетишта на којима се шире инвазивне врсте (циганско перје, амброзија, канадска штапика), а које су по природи аутохтоне травнате површине (ливаде на степи, песку). Активности на прикупљању података реализује стручна и чуварска служба управљача.

Наставиће се мере одржавања ливада након дугогодишње ревитализације у I степену, локалитети у долини Киреша уз границу (контролисано кошење и испаша), кроз организацију кошења са локалним становништвом на локалитетима код *Крста*, испод *Јасеновачке шуме* и код *школе* – локалитет *јужно од шпаргле* – на стаништима под ревитализацијом. За све активности управљач ће исходovati мишљење/решење о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе.

Програм Заштите птица грабљивица у ПИО „Суботичка пешчара“ реализује се кроз активности дохране птица у оквиру *Хранилишта за птице грабљивице*, у складу са Решењем Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде, Управа за ветерину - број: 323-02-01435/2012-05 од 05.10.2012. године.

- Средства су намењена за трошкове зараде стручне службе

Средства за одржавање стада коза и оваца обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	80.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	20.000,00
Укупно	100.000,00

5) Задачи и активности на заштити и управљању шумама

Највећи део површина „Суботичке пешчаре“ (68%) је по намени шумско земљиште чији корисник је ЈП „Војводинашуме“, Шумско газдинство „Сомбор“ из Сомбора, а непосредни извршилац је Шумска управа Суботица.

Планира се надзор (као део редовног рада чуварске и стручне службе) у шуми (којом газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“) и колаборативна сарадња на одржавању шумског реда и мира у заштићеном подручју са Шумском управом Суботица. Планира се даље информисање шумарских служби о стаништима заштићених/строго заштићених врста (шафрањика, ибришим каранфил, мала саса, стежица, мала свећица; гнезда грабљивица и сова) на површинама III степена заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча). Покрајински

завод за заштиту природе је Мишљењем број: 03-84/2 од 06.03.2017. године, издатом ЈП „Војводинашуме“ указао на потребу усаглашавања одређених шумских радова са Уредбом о заштити ПИО „Суботичка пешчара“. Како се наводи у поменутом Мишљењу, у складу специфичности појаве строго заштићених биљних врста (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива – „Службени гласник Републике Србије“ број 5/2010), а према надлежностима управљача утврђеним у члану 56, 57 и 68 Закона о заштити природе, пре извођења радова на коришћењу, нези и заштити шума, потребно је „Пројакат газдовања шумама“ доставити стручној служби управљача ради:

- Обележавања станишта строго заштићених врста унутар површина на којима су планирани радови.
- Дефинисања оптималних праваца за извлачење сортимената, узимајући у обзир положај субјединица строго заштићених врста и технолошке могућности извођења радова.
- Изградње и одржавања противпожарних пруга на начин којим се неће уништити највреднија строго заштићених врста.
- Одстрањивања инвазивних биљних врста унутар и у окружењу субјединица строго заштићених врста биљака.

Приоритетне активности управљача током 2018. године ће бити спречавање деградације шумских и шумостепских станишта планским активностима чији је циљ трајно уништавање популације инвазивних дрвенастих врста (првенствено јединки америчког копривића и киселог дрвета).

У случају да корисник шуме, ЈП „Војводинашуме“ планира активности на пошумљавању, управљач ће, свакако и током 2018. године контролисати наведене активности, тачније, решења о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе.

Током 2018. године, управљач, у циљу активне заштите пешчарских станишта биљних врста на чистинама унутар шуме, планира да даље обавља одређене активности чишћења и активност организовања сакупљања грања и чишћења подраста на одређеним површинама.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

6) Задаци и активности на заштити и управљању ловном фауном

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период 2007 – 2017.

Планира се сарадња чуварске службе са ловочуварском службом корисника шума у надзору подручја.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

7) Задаци и активности на заштити и управљању риболовном фауном

На основу законских обавеза (Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда „Службени гласник РС“, бр. 128/14) ЈП „Палић – Лудаш“ је доставио Покрајинском заводу за заштиту природе на Мишљење предлог за утврђивање рибарских подручја у оквиру заштићених подручја на којима се управља.

У оквиру Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ евидентиране су следеће водене површине, и предложене као делови будућег рибарског подручја:

- Мајдан песка - „Мајдан“ – II степен заштите,
- Тресетно језеро у I степену заштите,
- Тресетно језеро у II степену заштите,
- Водено окно 1 – I степену заштите,

- Водено окно 2 – делом у I делом у II степену заштите.

Завод је у свом мишљењу (број 03-2157/2 од 26.10.2016.) навело да Водено окно 1 (у I степену заштите), Водено окно 2 (делом у I делом у II степену заштите) и „Мајдан“ не представљају погодна станишта за останак рибљих врста, и да у смислу члана 2, став 1, тачка 28 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС“, бр. 128/14) не могу се сматрати риболовним водама. Имајући у виду горе наведене, а на основу прописаних мера заштите из Уредбе о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, бр. 127/03 и 113/04), Покрајински завод за заштиту природе сматра да на оивм воденим стаништима не треба прогласити рибарско подручје.

На основу члана Уредбе у режиму I степена заштите забрањује се коришћење природних богатстава и други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације. Стога на Тресетном језеру у режиму заштите I степена није могуће прогласити рибарско подручје.

На подручју под режимом заштите II степена члан 5, став 2, тачка 16 Уредбе забрањује приступ посетиоцима, осим под посебним условима (просторно и временски ограничено). Тресетно језеро у II степену заштите представља станиште строго заштићених врста биљака и животиња типичних за тресетно земљиште и барске екосистеме. На подручју овог језера могуће је прогласити рибарско подручје, међутим коришћење тог рибарског подручја треба да иде у правцу заштите аутохтоних врста риба и примена мера за унапређење њихових популација.

На основу горе наведеног, ЈП „Палић – Лудаш“ ће током 2018. године наставити процедуру проглашења рибарског подручја у оквиру ПИО „Суботичка пешчара“ са тражењем посебних услова за коришћење Тресетног језера у II степену заштите.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	0,00
Сопствени приходи од обављања делатности	0,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	0,00
Укупно	0,00

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

8) Задаци и активности на заштити, развоју и управљању пољопривредним земљиштем

Већи део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је издаван у закуп (делови II и III степена заштите). Планира се даљи рад стручне службе на прилагођавању сетова услова заштите природе по појединачном уговору закупца, упознавању закупца са оквирима и ограничењима и стручном надзору у поштовању истих од стране чуварске службе. И током 2017. године су Комисији за државно пољопривредно земљиште Градске управе Суботице достављени подаци са површинама које се налазе у заштићеном подручју, а све у циљу изузимања тих површина из програма лицитације земљишта. Према нашој информацији, из децембра 2017. године, наведене површине у II и III степену заштите нису изузете из лицитације, земљиште је излицитирано и донет је Програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији Града Суботице за 2017. годину без решења о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе.

Као и претходних година (у низу – од 2014. године), у случају да се наведена процедура не реализује, управљач ће се обратити директно Министарству пољопривреде (поновити допис број 305/2015. од 18.05.2015. године који је достављен тадашњем (надлежном) Министарству пољопривреде и заштите животне средине), а контрола кошења ливада у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања заштићених и строго заштићених врста биљака, остављање непокошених трака у ширини од једног до десет метара, као прибежиште за фауну) и испаше (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду) ће се одвијати

континуирано. Исте, горе наведене 2014. године, управљач се обратио и надлежном Заводу за заштиту природе за захтевом за мишљењем у вези са пренаменом поменутог пољопривредног земљишта – одговор нисмо добили. Ове, 2017. године је поновљен допис са захтевом за Мишљењем надлежног завода – одговор нисмо добили.

Будући да, континуално, од 2014. године, управљач не добија конкретне одговоре на своје захтеве, приморан је да наведено уноси у сваки наредни Годишњи програм управљања, а све у циљу решавања поменутог проблема и позитивног исхода за заштиту природе.

Надаље, као и претходних година, чуварска служба ће у континуитету радити на контроли спровођења активности по другим решењима о условима заштите природе, које исходује управљач, или појединачни корисници простора.

Кошење ливада се контролише у сврху спровођења режима (кошење после завршетка цветања мочварних орхидеја, сибирске перунике, мале свећице и дугих заштићених врста, остављање пруга за заштиту фауне), а надзире се и испаша (број грла по ха, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду). Планира се рад чуварске службе у надзору поштовања Услови заштите природе. Управљач ради на формирању посебне базе података о корисницима/закупцима. Планирају се активности на конверзији њива најслабијег квалитета у пашњаке, или у шумско земљиште.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Буџет јединице локалне самоуправе	500.000,00
Укупно	500.000,00

9) Задачи и активности на заштити, развоју и управљању водама

Уредбом о заштити је ограничено коришћење водног ресурса на подручју ПИО „Суботичка пешчара“, јер се режимима забрањује одвођење или превођење вода водотока Киреша, прокопавање канала и изградња заливних система, извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошку одлике подручја, изградња грађевинских објеката.

Посебне активности у планском периоду су: надзор над усклађеним коришћењем простора ПИО „Суботичка пешчара“, спречавање радова којима се нарушава прописани режим заштите водног ресурса. За 2018. годину је планирана израда мултидисциплинарне студије која би дефинисала одговарајући водни режим на свим заштићеним подручјима на територији града Суботице. На бази наведене студије ће управљачу у наредном периоду бити много лакше да дефинише циљеве и мере активне заштите природе, као и да донесе програме управљања трском и воденим стаништима на заштићеном подручју.

Током 2018. године је планирана реализација IPA пројекта (HUSRB/1602) под називом: „Sustainable wetland management of the transboundary Palic-Ludas catchment area“, где је управљач укључен као партнер, а главни партнер у Србији је Грађевински факултет у Суботици, Универзитета у Новом Саду. Са мађарске стране је партнер „Eötvös József“ Факултет, Универзитета у Баји. Пројекат ће се бавити истраживањем водозахвата на целом сливном подручју. Поред мониторинга вода, радиће се и мониторинг индикаторских група живих организама (макрофитска вегетација, фито - и зоопланктон, инсекатске групе, пауци, рибе, водоземци, гмизавци, птице и сисари). Циљ истраживања је да се на бази података који се добију током истраживања, изради План за управљање воденим стаништима на целом сливном подручју. За планиране активности ЈП „Палић-Лудаш“-у је одобрено 7.657.000,00 динара. Крајем 2017. године се сазнало да је управљач добио позитиван одговор за овај пројекат, тачније, да ће реализација пројекта, који је припреман током 2016. године и делом 2017. године, бити током 2018. године.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Управљач ће наставити да пружа логистичку помоћ Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста: шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus diutinus*), дивљи каранфил (*Dianthus pontederiae*), мрзовац (*Colchicum arenarium*) и слепо куче (*Spalax leucodon*).

Планира се наставак реализације програма (програм са предшколцима, програм за ниже разреде основне школе, уобичајена презентација заштићеног подручја за посетиоце, посебни часови са средњошколцима – заштита земљишта, заштита вода, заштита врста; посебни програми за студентске екскурзије са унапред договореним темама итд. са посетиоцима – љубитељима природе у склопу рада Визиторског Центра Лудаш, и интензивнији развој програма посматрања птица.

Истраживања и мониторинг одвијаће се континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“. Реализују се заједнички пројекти: зимско храњење птица, пројекат постављања вештачких дупљи и мониторинг птица дупљашница (сове, птице певачице, грабљивице). Наставиће се следећи програми/активности: праћење миграције птица (мониторинг, прстеновање – маркирање птица алуминијумским прстенима по међународним стандардима); програм „Активна заштита модровране постављањем вештачких гнездилишних дупљи у Војводини“; активности у оквиру Међународног зимског цenzуса птица водених станишта (IWC –International Waterbird Census) – у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије; „Еколошки повољна пољопривредна пракса“ са активностима постављања стубова за птице грабљивице између пољопривредних парцела у циљу регулације броја глодара и постављања вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу регулације броја инсеката; организовање едукативних излета на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“, затим праћење стања локалитета хранилиште за птице грабљивице уз формирање посебног мониторинга ових врста сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ кроз њихове програме.

Наставиће се истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius*. За све наведене активности ће се исходovati Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

- Током 2018. године управљач планира да сезонски организује тематске радионице - „Обука за младе чуваре заштићеног подручја“, које би се реализовале у Визиторском центру „Лудаш“. Обука би имала форму радионице у трајању од три дана и то четири пута годишње. Полазна тачка управљача за организацију радионица је, евидентно, врло слаба заинтересованост младих у смислу ангажовања кандидата на пословима чувања заштићених подручја, тачније – пословима чувара, чак и кад се за то укаже могућност. Радионице би трајале три дана и идеја је да се првог дана организују предавања у вези са заштитом природе, заштићеним врстама и значајним стаништима, мерама активне заштите природе, екосистемским услугама, легислативом у заштити природе и другим сродним темама. Предвиђено је да предавачи буду стручњаци из различитих надлежних институција. Други дан би, такође, био предвиђен за предавања, али би тада стручна служба управљача представила заштићена подручја којима управља, пројекте на заштићеним подручјима уз теренски обилазак. Трећи дан би се односио само на терен, где би учесници могли да, кроз шетњу, добију прецизне информације о конкретним активностима чуварске службе на терену – праћење стања, спровођење мера активне заштите природе и слично. Планирано је да се током радионице, учесници упознају и са вођењем теренских дневника, писањем теренских записника, припремом теренских пријава, као и са сарадњом са надлежним инспекцијама. Предвиђено је учешће 20 до 30 полазника и предавача. Суштинска идеја је да се млади људи, узраста од 15 – 30 година упознају са активностима управљача – стручне и чуварске службе, не би ли се заинтересовали за укључивање у тимове управљача.

Након завршеног циклуса обуке током 2018. године, управљач планира да у наредним годинама организује сличне обуке за чуваре заштићених подручја, на којима би се покренула иницијатива за униформношћу теренских записника, теренских пријава и свих других Законом предвиђених формулара. Такође, радило би се и на униформисању приступа код праћења стања станишта и строго заштићених и заштићених врста. За обуке које би се реализовале након 2018. године, управљач планира неизоставно укључивање надлежног Министарства, Завода за заштиту природе, инспекцијских служби и других релевантних институција и појединаца.

- Средства су намењена за трошкове реализације радионице – припрему (зараде стручне службе) и штампу материјала који ће бити дистрибуиран учесницима тематских радионица.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	652.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	52.250,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	195.000,00
Буџет јединице локалне самоуправе	315.750,00
Укупно	1.215.000,00

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1) Мере и услови

Управљач је позициониран у систему као карика која учествује у планирању и укључен је у доношење разних урбанистичких планова различите категорије. Планирана је континуирана сарадња са корисницима простора у циљу упућивања на потраживање услова заштите природе надлежног Завода за заштиту природе. С обзиром да је површина овог заштићеног подручја преко пет хиљада хектара, неминовно је да током године до управљача стигне велики број захтева за сагласношћу – за изградњом и изменом намене простора. Управљач на такве захтеве по Закону о заштити природе, након добијених услова заштите природе надлежног завода за заштиту природе – даје, или одбија давање сагласности, уз образложење.

2) Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја итд.

- Сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе и одговарајућим субјектима у Градској управи града Суботице и Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине у вези са планирањем управљања водама на територији града Суботице
- Сарадња са свим корисницима простора који планирају активности изградње и уређења простора – Планинарски клуб „Спартак“ из Суботице и други.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	0,00
Сопствени приходи од обављања делатности	0,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	0,00

Укупно**0,00**

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства.

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Задаци на развоју културно–образовних и информативно – пропагандних активности

1.1. Штампање промотивног материјала намењеног посетиоцима

За 2018. годину је планирана израда лифлета о значају заштите птица грабљивица, као начин промовисања и развијања активности хранилишта за птице грабљивице.

Планира се реиздање постојећих издања (екотуристичка карта) и израда нових издања. Реиздавање екотуристичке карте зависи од прикупљања потребних средстава. До сада је екотуристичка карта издата једанпут.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	80.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	20.000,00
Укупно:	100.000,00

1.2. Брендирање – установљавање заштитног знака ПИО „Суботичка пешчара“

Већ више година уназад постоји идеја да се за свако заштићено подручје којим управљамо дефинише „заштитни знак“ – нека животињска, или биљна врста, који би представљао препознатљив симбол тог заштићеног подручја. Поред званичног знака управљача и знака Заштите природе, креираће се и знак заштићеног подручја, који ће се у складу са постојећом легислативом пласирати локалном становништву и корисницима простора као могућност постављања на своје производе, презентације и сл. Планирано је да то буде слепо куче, или шафрањика.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	20.000,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	5.000,00
Укупно:	25.000,00

1.3. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

И 2018. године ће се наставити сарадња са локалним и регионалним медијским кућама – РТС, Ју – есо РТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина, ТВ Суботица и свим другим заинтересованим. Планирано је снимање подручја из ваздуха, које би се искористило, како у промотивне сврхе, тако и у сврху мониторинга станишта заштићеног подручја.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Сопствени приходи	50.000,00
Укупно:	50.000,00

2) Опремање центра за посетиоце

На подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ не постоји центар за посетиоце, већ Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП „Лудашко језеро“ има ту намену за сва заштићена

подручја у региону. Током 2018. године би требало да започне реализација пројекта из програма Interreg – IPA CBC Hungary – Serbia (HUSRB/1602) под називом:

1. A New Approach in Rural Ethno - and Ecotourism: Capacity and Competence

Управљач се у овом пројекту појављује као носилац, а партнер је Завод за фармацију, Медицински факултет Универзитета у Новом Саду и Универзитет у Сегедину – Институт за низијско шумарство. Кроз пројекат би требало да се реализује адаптација Визиторског центра на Лудашу (молерски радови, лакирање дрвенарије), посетилачка инфраструктура, презентациона башта са врстама лековитог биља које може да се нађе на подручју Резервата. Такође, биће израђена интернет страница наведеног пројекта, као и неке апликације за андроид телефоне које „воде“ посетиоце кроз заштићено подручје. Управљач је поменути пројекат припремао 2016. године, али су резултати о позитивном исходу објављени крајем 2017. године, а реализација пројекта је предвиђена за 2018. и 2019. годину. Пракса је, код свих међународних пројеката, да се прво реализује припрема, а тек накнадно сам пројекат. За резултате се, обично, од тренутка аплицирања, до добијања резултата (одговора) чека од пола године до годину дана.

3) Задаци и активности на развоју одрживог туризма

Одређени локалитети заштићеног подручја су традиционална места за излете али нису уређена (Борова шума код Тресетишта, Мајдан у Келебијској шуми). Пројекат развоја одрживог туризма у заштићеним подручјима се реализује кроз три сегмента: израда посетилачке инфраструктуре, израда програма за различите циљне групе посетилаца и пласирање програма за основне и средње школе и факултете, посебно у делу који се односи на инкорпорирање посета заштићеним подручјима у планове наведених школских и високошколских установа.

За 2018. годину је планирано уређење традиционалног места за излет – „Мајдан“. Локалитет ће бити опремљен клупама, столовима, надстрешницама, едукативним информативним таблама. Планирано је да се активности реализују у режиму III степена заштите. Током године биће потраживано решење о условима заштите природе надлежног Завода за заштиту природе. Пројекат се реализује у сарадњи са Градском управом града Суботице – Секретаријат за заштиту животне средине.

Планиран је наставак сарадње са Планинарским друштвом Спартак из Суботице у наставку обележавања едукативне стазе у дужини од 38 километара. У наведеним активностима управљач се појављује као логистичка подршка и нема обавезе у финансијском делу.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Буџет јединице локалне самоуправе	800.000,00
Укупно:	800.000,00

VII САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Планира се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, шумарство, ловци).

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Корисници простора Суботичке пешчаре или власници/корисници парцела обраћају Управљачу – стручној служби (усмено или писмено) или директно чуварској служби на терену и њихови упити се решавају на начин да им се објасни Уредбом одређен режим, да ли је жељена активност у складу или не или се упућују у процедуру добијања услова заштите природе ако Управљач оцени да је потребно. Ова комуникација са корисницима/власницима доприноси бољем

разумевању и тачнијим подацима о коришћењу. Уз даље развијање базе података, планира се даља стандардизација ових послова у вођењу података о наведеним пословима.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

3) Сарадња са невладиним организацијама

Стална је сарадња са више невладиних организација на посебним пројектима и планира се наставак истих у 2017. години. Наставиће се сарадња са:

- Млади истраживачи Србије – Волонтерски сервис Србије
- Удружење љубитеља природе „Riparia“ – Суботица
- Удружење „NabiProt“ – Београд
- Научно – истраживачко друштво студената биологије и екологије „Јосиф Панчић“ – Нови Сад
- Удружење „Arcus“ – Бачка Топола и многим другим који пријаве који планирају реализацију својих пројеката на заштићеном подручју. Планиран је наставак међународног волонтерског радног кампа у сарадњи са Волонтерским сервисом Србије (Младим истраживачима Србије).

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	0,00
Сопствени приходи од обављања делатности	0,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	0,00
Укупно	0,00

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

4) Међународна сарадња

Планиран је наставак сарадње са Националним парком Кишкуншаг из Мађарске. Током 2014. године је формирано заједничко Радно тело са по 3 члана са обе стране и планиран је наставак реализације активности кроз размену служби (запослених у стручној и чуварској служби) - четири пута годишње (по два од сваке стране) за рад на терену (истраживања шафрањике, слепог кучета, још неке заштићене врсте, активне мере заштите), обуци (обука рада чувара заштићених подручја, размена и обука у ГИС) и сарадњи на новим пројектима (ИПА Прекогранична сарадња са Мађарском).

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

5) Сарадња са надлежним институцијама

- Наставиће се сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе у овире пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“ и на пројекту *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте *Spermophilus citellus* (текуница)*.
- Планиран је наставак сарадње са Градом Суботица у смислу промоције заштићених подручја и подршке у реализацији кампова (заштита и унапређење биодиверзитета).
- Наставиће се сарадња са Министарством пољопривреде и заштите животне средине - Управљач ће и у 2017. години учествовати на семинарима за управљаче заштићених подручја, које организује Министарство пољопривреде и заштите животне средине, као и на обукама и семинарима.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

б) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Приказивање, односно промоција основних вредности Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“, представљаће у 2018. години један од значајних задатака управљача на остваривању заштите овог подручја.

Главни задаци у смислу промоције су:

- стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магазини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту природе;
- снимање популарних, образовних и, евентуално, научних филмова;
- штампање проспеката, лифлета, брошура, приручника, упутстава и других публикација,
- интернет презентација – планирано је да нова интернет страна предузећа почне са радом 1. марта 2017. године

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи	50.000,00
Укупно:	50.000,00

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ**1. Противпожарна заштита**

У периодима када је повећана опасност од пожара појачаће се рад чуварске службе на осматрању. У заштићеном подручју је присутан проблем паљења тршњака, а починиоце је тешко ухватити. Приликом пожара, који се најчешће подмећу да се обнови део тршњака, страда фауна (птице тршњака, корњаче и други водоземци), али и делови ретке флоре. Исти пожар се често преноси и на околно пољопривредно земљиште и дешава се да угрожава и насеља. Због тога се чуварска служба посебно организује у циљу противпожарне заштите у периодима јесен и нарочито пролеће.

Планира се одржавање постојеће опреме - апарата за гашење (допуњавање, атести и контрола) и набавка нових.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Сопствени приходи од обављања делатности	8.000,00
Укупно:	8.000,00

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Током 2017. године је планирано обележавање два значајна датума за Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:

- 11. април – *Дан заштите природе*
- 22. април – *Дан планете Земље*

Пошто током протеклих година није реализовано, 2017. године је планирано да се током године одреде датуми који би били значајни за ово и за друга заштићена подручја. Датуми би се дефинисали у односу на значајне врсте заштићеног подручја, па би, у складу са тим, добили и називе (нпр. „Дан слепог кучета“, „Дан шафрањике“, „Дан модровране“). У Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској већ постоје на овај начин дефинисани значајни датуми, па ће се у складу са постојећим календаром, дефинисати и наши значајни дани.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00
Укупно:	50.000,00

IX ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животну средину Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање од стране Покрајине и Републике, као и од прихода од накнада за коришћење заштићеног подручја.

**ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2018. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје ПИО
"Суботичка пешчара"**

Ред.број	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства Буџета Републике Србије	2.402.279,00
	1.1. Министарство заштите животне средине	2.402.279,00
	1.2. Остала средства Републике Србије	0,00
2.	Сопствени приходи	971.557,00
	2.1. Приходи од обављања делатности	658.790,00
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	312.767,00
	2.3. Остали сопствени приходи	0,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	2.881.374,00
	3.1. Град Суботица	2.881.374,00
4.	Остала средства	0,00
	4.1. АП Војводина	0,00
	4.2. Конкурси	0,00
	Укупно приходи	6.255.210,00

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2018. ГОДИНУ – Табела планираних расхода за заштићено подручје ПИО "Суботичка пешчара"

Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)					Укупно
	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	
А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
А.1. Чуварска служба	1.181.479,00	231.340,00	223.624,00	71.746,00	0,00	1.708.189,00
А.1.1. Бруто зараде чувара	1.181.479,00	0,00	223.624,00	71.746,00	0,00	1.476.849,00
А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	0,00	231.340,00	0,00	0,00	0,00	231.340,00
А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило, мотор и др)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
А.2. Одржавање заштићеног подручја	348.800,00	117.200,00	992.000,00	41.021,00	0,00	1.499.021,00
А. А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	80.000,00	0,00	992.000,00	41.021,00	0,00	1.113.021,00
А.2.2. Обележавање заштићеног подручја	28.800,00	7.200,00	0,00	0,00	0,00	36.000,00
А.2.3. Управљање отпадом	240.000,00	60.000,00	0,00	0,00	0,00	300.000,00
А.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
А.3. Презентација заштићеног	752.000,00	222.250,00	315.750,00	200.000,00	0,00	1.490.000,00

	подручја						
	А.3.1. Штапање промотивног материјала	80.000,00	20.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00
	А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
	А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	652.000,00	152.250,00	315.750,00	195.000,00	0,00	1.315.000,00
	А.3.5. Брендирање - установљавање заштитног знака подручја	20.000,00	0,00	0,00	5.000,00	0,00	25.000,00
	Укупно А.0	2,282,279,00	570,790,00	1.531,374,00	312.767,00	0,00	4.697.210,00
	Б.0. Управљање посетиоцима						
	Б.1. Изградња улазних станица	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Б.	Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.4. Штапање материјала намењеног посетиоцима	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Б.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	В.0. Регулисање имовинско правних односа						
	В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
В.	В.2. Накнада за нанету штету	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно В.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
	Г.1. Мониторинг	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г.2. Реинтродукција и реколонизација	40.000,00	10.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
Г.	Г.3. Рекултивација	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
	Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	80.000,00	20.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00
	Укупно Г.0	120.000,00	80.000,00	0,00	0,00	0,00	200.000,00

Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса							
Д.	Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0,00	0,00	850.000,00	0,00	0,00	850.000,00
	Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0,00	0,00	500.000,00	0,00	0,00	500.000,00
	Укупно Д.0	0,00	0,00	1.350.000,00	0,00	0,00	1.350.000,00
Е.0. Остали некатегорисани послови							
Е.	Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др. за потребе противпожарне заштите)	0,00	8.000,00	0,00	0,00	0,00	8.000,00
	Е.2. Сарадња са невладиним организацијама	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Е.0	0,00	8.000,00	0,00	0,00	0,00	8.000,00
Укупно планирани расходи		2.402.279,00	658.790,00	2.881.374,00	312.767,00	0,00	6,255,210,00